

Sygn. akt I CZ 115/10

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa Tadeusza A.

przeciwko Ewie D.-J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 3 grudnia 2010 r.,

zażalenia pozwanej na postanowienie zawarte w pkt IV wyroku

Sądu Apelacyjnego z dnia 14 stycznia 2010 r.,

odrzuca zażalenie.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 14 stycznia 2010 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego z dnia 10 kwietnia 2009 r. w ten sposób, że zasądził od Ewy D.-J. na rzecz powoda Tadeusza A. kwotę 45.506,37 zł, oddalił powództwo co do kwoty 485.419,98, nakazał pobrać od Ewy D.-J. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego kwotę 2.173 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu oraz nakazał ściągnąć na rzecz tego Sądu „roszczenie” zasądzone od Ewy D.-J. na rzecz Tadeusza A. (pkt I).

W pkt II wyroku oddalił apelację w pozostałej części, w pkt III zasądził od Tadeusza A. na rzecz Ewy D.-J. kwotę 4.914 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego zaś w pkt IV nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego od Ewy D.-J. kwotę 4.914 zł z roszczenia zasądzanego od Tadeusza A. na rzecz Ewy D.-J. tytułem opłaty od apelacji.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego o kosztach zawarte pkt I oraz w pkt IV wyroku pozwana zaskarżyła zażaleniem i wniosła o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanej w zakresie, w którym zaskarża rozstrzygnięcie co do kosztów w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, nie dotyczy kosztów objętych hipotezą art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. Koszty te były już przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji.

W judykaturze wyjaśniono, że zażalenie do Sądu Najwyższego może być wniesione na postanowienie sądu drugiej instancji co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2010 r. II CZ 45/10, BSN 2010, nr 9, s. 12, z dnia 16 czerwca 2010 r. I CZ 30/10 niepubl. z dnia 24 września 2010 r. IV CZ 60/10 niepubl. z dnia 23 czerwca 2010 r. II CZ 7/10 niepubl.). Bez znaczenia przy tym jest to, że rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji co do kosztów postępowania przed sądem pierwszej instancji różni się od zapadłego w tym względzie rozstrzygnięcia pierwszoinstancyjnego. Możliwość odmiennych rozstrzygnięć w toku instancji jest oczywistym założeniem kontroli instancyjnej orzeczeń.

Sądem pierwszej instancji w zakresie orzekania o kosztach procesu jest ten sąd, do którego kognicji należy orzekanie o zwrocie kosztów w danym zakresie po raz pierwszy. Zaskarżeniu zażaleniem do Sądu Najwyższego podlega więc postanowienie sądu drugiej instancji co do kosztów procesu w takim zakresie, w jakim mogło być ono wydane tylko przez ten sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie apelacyjne. Zakres ten obejmuje orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego oraz orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego w przypadku, gdy Sąd Najwyższy po rozpoznaniu skargi kasacyjnej uchylił wyrok sądu apelacyjnego i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).

Koszty procesu są wynikiem poddania się określonym ustawowo postępowaniu sądowemu w celu uzyskania w drodze orzeczenia urzeczywistnienia normy prawnej. Mają w stosunku do przedmiotu sporu charakter akcesoryjny (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 1966 r., III PZP 16/66 OSNCP 1966, nr 12, poz. 205), w związku z czym postanowienie o kosztach procesu nie jest orzeczeniem kończącym postępowanie, lecz rozstrzygającym o żądaniu, które aktualizuje sam fakt wszczęcia procesu i prowadzenia postępowania. O kosztach procesu sąd rozstrzyga na podstawie zasad wynikających z art. 98 – 107 k.p.c. w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. W skład kosztów procesu wchodzi koszty określone w art. 98 § 2 lub 3 k.p.c., do których należą także poniesione przez stronę koszty sądowe, tj. opłaty i wydatki. Z treści art. 98 § 2 k.p.c. wynika, że jeżeli koszty sądowe nie zostały poniesione przez stronę, tj. zostały tymczasowo „skredytowane” przez Skarb Państwa, to nie są objęte pojęciem kosztów procesu. Niezapłacone fiskusowi koszty sądowe nie stanowią bezpośredniego elementu stosunku prawnego pomiędzy stronami, lecz w pierwszym rzędzie pozostają w stosunku pomiędzy podmiotami procesu, a Skarbem Państwa.

Zgodnie z unormowaniem zawartym w art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594) kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić lub których nie miał obowiązku uiścić kurator albo prokurator, sąd w orzeczeniu

kończącym sprawę w instancji obciąży przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu. Przepis ten więc także jednoznacznie wyodrębnia koszty sądowe niezaspokojone przez strony w toku instancji od opłat i wydatków przez nie poniesionych.

Koszty sądowe, gdy nie są składnikiem kosztów procesu, stanowią w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji przedmiot odrębnego rozstrzygnięcia, obok orzeczenia o kosztach procesu, gdyż nie stanowią wtedy przedmiotu rozliczenia dokonywanego pomiędzy stronami; zachowują charakter niezaspokojonej należności przysługującej Skarbowi Państwa, tj. podmiotowi publicznemu organizującemu wymiar sprawiedliwości.

Ustawodawca na podstawie art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. dopuścił zażalenie do Sądu Najwyższego co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji. Z przepisu tego wynika więc, że na rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów sądowych, które nie stały się elementem kosztów procesu, zażalenie nie przysługuje; koszty sądowe, których strona nie zapłaciła, a które skredytował Skarb Państwa nie są bowiem kosztami procesu. Przepis art. 394¹ k.p.c. jako wyjątkowy nie może być interpretowany w sposób rozszerzający. Dokonana wykładnia znajduje także oparcie w art. 108¹ k.p.c., stanowiącym, że jeżeli w toku postępowania sąd nie orzekł o obowiązku poniesienia kosztów sądowych lub orzeczeniem nie objął całej kwoty należnej z tego tytułu, postanowienie w tym przedmiocie wydaje na posiedzeniu niejawnym sąd, przed którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji (art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹ i art. 373 k.p.c.).